Tafsiira Suuratu Al-Hadiid-Kutaa 2

Description

Ibsa Suuratu Al-Hadiid kutaa darbe irraa itti haa fufnu. Kutaa kana keessatti, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa samii torbanii fi dachii guyyoota jaha keessatti akka uume, ergasii Arshii irratti oltaâ€™iinsa Isaaf malu akka oltaâ€™e ni dubbata. Arshii ol oltaâ€™ee wanti dachii fi samii keessatti Isarraa dhokatu tokkollee hin jiru. Sababni isaas, Inni waan hundaa ni arga, ni dhagaha, ni beeka. Sifaanni (amaloonni) Isaa amaloota uumamtoota irraa adda. â€œ**Wanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. Inni Dhagahaa, Argaadha.â€•** Suuratu Ash-Shuura 42:11

ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ
ضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۖ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا
وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾ لَّهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرْجَعُ
﴿٥﴾ يُولِجُ ٱلَّيْلَ فِى ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِى ٱلَّيْلِ ۚ وَهُوَ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٦﴾

â€œ**(4)-Inni samiiwwanii fi dachii guyyoota jaha keessatti Kan uume, ergasii Arshii irratti [oltaâ€™iinsa Isaaf malu] oltaâ€™eedha. Wanta dachii keessa seenuu fi wanta ishii keessaa bahu, wanta samii irraa buâ€™uu fi wanta ishii keessatti ol bahu ni beeka. Eessallee yoo taatan Inni isin waliin jira. Rabbiin waan isin hojjattan Argaadha. (5)-Mootummaan samiwwanii fi dachii kan Isaati, dhimmoonni hundi garuma Rabbii deebifamu. (6)-Halkan guyyaa keessa seensisa, guyyaas halkan keessa seensisa. Inni Beekaa wanta qoma keessa jiruuti.**â€• Suuratu Al-Hadiid 57:4-6

â€œ**Inni samiiwwanii fi dachii guyyoota jaha keessatti Kan uume, ergasii Arshii irratti [oltaâ€™iinsa Isaaf malu] oltaâ€™eedha.â€•** Kana jechuun samii torban, dachii fi wantoota isaan keessa jiran guyyaa jaha keessatti Kan uume Isa. Samii fi dachiin mataa ofiitin of hin uumne. Akka falaasfonni gariin, â€œHeliyeemi fi Haydirojiiniin akkana taâ€™e, ergasii aduun, urjiileen, samii fi dachiin akkanatti argamanâ€• jechuun odeessanii miti. Mataa ofiitiin wantoonni kunniin gonkumaa of qindeessuu fi bakka isaaniif malu qabachuu hin dandaâ€™an. Sababni isaas, wantoonni kunniin dhabama turan. Wanti duraan hin jirree ofiin of argamsiisu dandaâ€™aa? Kanarratti dabalatee, wanti lubbuu, beekumsa, dandeetti fi fedhii hin qabne ofiin of uumuun tartiiba ajaaâ€™ibaa kana qabachuu dandaâ€™aa? Mee ilaali, tartiiba urjiilee fi pilaaneetonni hordofan. Hundi isaanitu osoo sarara (orbiti) isaanii irraa hin gorin tartiiba qabatanii deemu. Kanaafu, eenyutu akkanatti tartiiba isaan qabsiise ree? Ammas gara samii ilaali. Baqaqiinsi, qaawwi fi wal darbuun homaatu keessa hin jiru. Kanaafu, samii

torban, dachii fi wantoota isaan keessa jiran hunda Kan uume Rabbiin qofa. Wantoonni kunniin ofiin of hin uumne. Rabbiin ala wanti biraas isaan hin uumne.

â€œ**ergasii Arshii irratti [oltaâ€™iinsa Isaaf malu] oltaâ€™eedha.â€•** Kana jechuun samii torbanii fi dachii erga uumee booda Arshii irratti oltaâ€™iinsa Isaaf malu oltaâ€™e.[1] Arshiin uumama guddaa samii torbanii ol jiruudha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa akkamitti Arshii ol akka oltaâ€™e nuti beeku hin dandeenyu. Kana ilaalchisee wanta imaamu Maalik jedhe dhiyeessun ni dandaâ€™ama:

â€œ*Istawaan wanta wallaalame miti, akkaataa isaa wanta sammuun hubachuu hin dandeenyedha, isatti amanuun waajiba (dirqama), waaâ€™ee isaa gaafachuun bidâ€™aadha*.â€•

Kana jechuun hiikni istawaa wanta wallaalame miti. Hiikni isaa ni beekkama. â€œIstawaaâ€• jechuun â€œoltaâ€™eâ€• jechuudha. Garuu akkaata Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Arshii ol oltaâ€™e sammuun namaa hubachuu hin dandaâ€™u. Rabbiin Arshii ol oltaâ€™iinsa Isaaf malu akka oltaâ€™e amanuun waajiba. Sababni isaas, Rabbitu Qurâ€™aana keessatti beeksise. Qurâ€™aanatti amanuu jechuun immoo wanta isa keessa jirutti amanuudha. â€œWaaâ€™ee isaa gaafachuun bidâ€™aadhaâ€• kana jechuun â€œRabbiin akkamitti Arshii ol oltaâ€™e?â€• jedhanii gaafachuun bidâ€™aa (wanta haarawa argameedha). Sababni isaas, sahaabonni waaâ€™ee kanaa Nabiyyi hin gaafanne.

â€œ**Wanta dachii keessa seenuu fi wanta ishii keessaa bahu, wanta samii irraa buâ€™uu fi wanta ishii keessatti ol bahu ni beeka**.â€•

Wanta dachii keessa seenu kan akka sanyii, bineensa, ilbiisota, rooba fi kkf hunda ni beeka. Wanta dachii keessaa bahu kan akka biqiltootaa, bineensota, albuudotaa fi kkf hunda ni beeka. Wanta samii irraa buâ€™u kan akka Malaykotaa, rooba, murtiiwwanii fi kan biroos ni beeka. Wanta gara samii ol bahuus kan akka Malaykootaa, hojii gabrootaa fi kan biroos ni beeka.[2] Wantoota kanniin hunda lakkoofsa isaanii, hamma isaanii, bakka jiran takka takkaan beeka. Samii fi dachii keessatti wanti Isa jalaa miliqu tokkollee hin jiru. Sababni isaas, wantoota kanniin hunda Kan uume, qindeessu, tooâ€™atu fi aangoo guutuu irratti qabu Isa; Inni dandeetti fi beekumsa guutuu qaba.

 â€œ**Eessallee yoo taatan Inni isin waliin jira. Rabbiin waan isin hojjattan Argaadha.â€•**
Bakka kamiyyuu yoo taatan Rabbiin subhaanahu beekumsa Isaatiin isin waliin jira. Hojii isin hojjattan hunda takka takkaan beeka. Gara fuunduraattis hojii keessaniif jazaa isiniif kafala.[3]

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Arshii ol oltaâ€™uun, jecha â€œ**Eessallee yoo taatan Inni isin waliin jira.â€•** jedhuun wal hin faallessu.Mee ibsa kanaa gara aalimmanitti haa deebisnu:

Salafoonni (dhaloonni gaggaariin darban), â€œ**Eessallee yoo taatan Inni isin waliin jira.â€•** jedhu,Inni isin ni beeka, dubbii keessan ni dhagaya, hojii keessan ni arga, isin irratti dandaâ€™aadhaâ€¦ jechuun ibsan. Arshii ol akka oltaâ€™e ni mirkaneessu.

Sheykul Islaam ibn Taymiyah fi Ibn Useymiin (isaan lamaanifu Rabbiin rahmata haa godhu) ni jedhu: Rabbiin nu waliin jira. *Garuu Inni nu waliin taâ€™uun akka namni tokko nama biraa waliin bakka tokko keessatti waliin taâ€™uu miti***.** Rabbiin uumamtoota waliin taâ€™uun kan mirkanaaâ€™edha. Inni wanta hundaa ol Arshii gubbaa oltaâ€™iinsa Isaaf malu ol taâ€™ee jira. Kana waliinu Inni nu waliin jira.

Amaloota Isaa hunda keessatti wanti Rabbiin fakkaatu tokkollee waan hin jirreef, Inni uumamtoota waliin taâ€™uu fi Arshii ol oltaâ€™uu jidduu wanti wal faallessuu tokkollee hin jiru.

Sheykhul Islaam ibn Taymiyaan kanaaf fakkeenya jiâ€™aa dhiyeessa. Ni jedha: akkana ni jedhama, â€œMaa zilnaa nasiiru wal-qamaru maâ€™anaa. (Jiiyni osoo nu waliin jiruu deemu itti fufne.)â€• Jiiyni samii keessa jira. Kana waliinu â€œJiiyni nu waliin jira.â€• jedhu. Jiiyni uumama xiqqaa taâ€™eedha. Kanaafu, Khaaliqni azza wa jalla Arshii ol oltaâ€™ee osoo jiru akkamitti uumamtoota waliin hin taane ree?â€•[4] Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Zaata Isaatiin Arshii ol jira. Garuu wantoota samii fi dachii keessa jiran hunda ni arga, ni beeka. Wanti argituu, beekumsaa fi dhageetti Isaa haguugu tokkollee hin jiru. Sababni isaas, amaloonni (sifaanni) Isaa sifaata (amaloota) uumamtootatin wal hin fakkaatan. Sifaanni Isaa kanneen akka waan hundaa beeku, arguu, dhagahuu kan uumamtootaa irraa adda. Inni waan hundaa ni beeka,ni arga, ni dhagaha.

Mee akka dabalataatti Rabbiin Zaata Isaatiin Arshii ol oltaâ€™uu fi beekumsa, dandeetti fi aangoo Isaatiin umamtoota waliin taâ€™uu jidduu wal faallessuun akka hin jirree qabxiilee kanniin haa ilaallu: **Tokko**â€“ Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Arshii ol oltaâ€™uu fi uumamtoota Isaa waliin taâ€™uu aayata armaan olii keessatti bakka tokkotti walitti fidee jira. Osoo kan wal faallessan taâ€™anii, silaa Rabbiin haala kanaan Of hin ibsu.

Lama: Akkana jechuu dandeenya: hundemaa Oltaâ€™uu (uluww) fi waliin taâ€™uu (Maâ€™iyyah) jidduu wal faallessuun hin jiru. Sababni isaas, wanti tokko si waliin osoo jiru gubbaa irra (oltaâ€™aa) taâ€™uu dandaâ€™a. Akka fakkeenyatti wanta Araboonni jedhan keessaa: Al-Qamaru maâ€™anaa wa nahnu nasiiru (Osoo deemaa jirru jiiyni nu waliin jira.) Wa shamsu maâ€™anaa wa nahnu nasiiru (Osoo deemnu aduun nu waliin jirti). Jiyni fi aduun samii keessa jiru. kana waliinu, â€œOsoo deemaa jirru, jiiyni nu waliin jira, aduun nu waliin jirti.â€• Jedhu. Kanaafu, uumamtoota keessatti oltaâ€™iinsi fi waliin taâ€™uun walitti galuu kan dandaâ€™amu yoo taâ€™e, Khaaliqaaf hunda caalaa oltaâ€™iinsi fi waliin taâ€™uun walitti galuu.

Mee naaf himi, osoo namni tokko gaara gubbaa irra taâ€™ee loltootaan akkana jedhe: bakka fagoo dirree waraanaa deemaa, ani isin waliin jira. Namni kuni meeshaa wanta fagoo dhiyeessu ija ofii irra gochuun fagoo irraa isaan ilaala. Haala kanaan inni isaan waliin taâ€™a. Inni amma akka waan loltoonni isa fuundura jiraniitti isaan ilaala. Garuu inni isaan irraa fagoodha. Dhimmichi uumamtootaaf wanta taâ€™uudha. Khaaliqaaf maaliif hin taane ree?

Sadii-Oltaâ€™iinsi fi waliin taâ€™uun altokkotti uumamtootaaf walitti galu kan ulfaatu osoo taâ€™ee, Khaaliqaaf oltaâ€™iinsi fi waliin taâ€™uun wanta ulfaatu miti. Sababni isaas, Rabbiin subhaanahu hunda caalaa guddaadha. Amaloota Khaaliqaa amaloota uumamtootaatin wal bira qabuun hin dandaâ€™amu. Khaaliqa fi makhluuqni (uumamni) garmalee gargar waan taâ€™aniif.

Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhu: â€œAllaahumma anta saahibu fi safari wa khaliifatu fil ahli.â€• Kana jechuun â€œYaa Rabbii Ati imala keessatti Saahiba keenya (kan nu gargaaru), maatii keenya Kan eegudha.â€• Sahiih Muslim 1342, Sunan An-Nasaaâ€™i 5501

Imala keessatti isaaf Saahiba taâ€™uu fi maatii keessatti Khaliifaa taâ€™uu bakka tokkotti walitti fide. Uumamtootaaf altokkotti saahiba fi khaliifaa taâ€™uun hin dandaâ€™amu. Namni tokko imala keessatti

hiriyyaa (saahiba) si waliin deemu fi maatii kee keessatti bakka kee buâ€™uun isaan kan eegu (khaliifa) altokkotti taâ€™uu hin dandaâ€™u.[5] Takkaa si waliin deemu qaba, takkaa immoo duubatti hafee maatii kee eegu qaba.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa amaloonni Isaa amaloota uumamtootaatiin waan wal hin fakkanneef waan hundaa irratti dandaâ€™aadha. Tuqaaleen armaan oli ifa. Namni kana hubachuu yoo dadhabe, Rabbii fi Ergamaa Isaatti amane, wanta Rabbiin jedhetti amane jechuu qabaa malee, â€œKuni akkamitti taâ€™a?â€• jedhe kijibsiisu hin qabu. Wanti tokko takkamaan yoo namaaf hin galin suuta suuta akka namaaf galu dagachuu hin qabu.

â€œMootummaan samiwwanii fi dachii kan Isaati,â€• Samiiwwanii fi dachiin hundi kan Isaati, aangoo guutuu isaan irratti qaba. Sababni isaas, Kan dhabama irraa isaan argamsiisee fi uume Isa. Erga isaan uumee fi argamsiise wanta fedhe isaan irratti murteessu fi hojjachuu dandaâ€™a. â€œ**dhimmoonni hundi garuma Rabbii deebifamu.â€•** Kana jechuun Guyyaa Qiyaamaa deebiin dhumaa fi gahuumsi dhimma uumamtoota Isaa hundi gara Rabbiiti. Murtii Isaatiin isaan jidduutti murteessa.[6] Nama waan gaarii hojjateef tola Isaatiin mindaa guddaa kennaaf, nama badii hojjate immoo adabbii isaaf malu adaba. Yookiin badiin isaa kufrii fi shirkii gadi yoo taâ€™e, yoo fedhe irra darbaaf.

â€œ**Halkan guyyaa keessa seensisa, guyyaas halkan keessa seensisa.â€•** Inni uumamtoota Isaa keessatti wanta fedhe hojjata, halkanii guyyaa ni jijjira. Ogummaa Isaatiin akka fedhetti hamma halkanii guyyaa murteessa. Yeroo garii halkan dheeressun guyyaa ni gabaabsa, yeroo garii immoo faallaa kanaati. Yeroo biraa immoo wal-qixxeessa.Waqtiilees bona, ganna, birraa fi badheessa godha. Kuni hundi ogummaa fi murtii Isaatiin adeemsifama.

â€œInni Beekaa wanta qoma keessa jiruuti.â€• Kana jechuun iccitii hundaa fi wanta qoma keessatti dhokate hunda beeka.[7] Gaarii fi badaa namoonni qoma keessatti kuufatan, niyyaa fi yaada isaanii hunda takka takkaan beeka. Wanti dhokataan hundii Isaaf ifa.

---

[1] Tafsiiru ibn Kasiir-7/169, Tafsiiru Xabarii-22/387
[2] Tafsiiru Saâ€™dii-988
[3] Tafsiiru Muyassar-538
[4] Sharih aqiidatil waasixiyyahâ€“[7.12MB] Jildii 1 fuula 402-403, ibn Useymiin
[5] Madda olii
[6] Tafsiiru Xabar-22/387, Tafsiiru ibn Kasiir-7/171
[7] Tafsiiru muyassar-538

Date Created
January 5, 2020
Author
admin